

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia positiivisesta luottotietorekisteristä. Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi eräät kiireelliset tekniset lainmuutokset, joiden tarkoitus on varmistaa edellytykset positiivisen luottotietorekisterin sujuvalle käyttöönotolle keväällä 2024.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
3 Tavoitteet	5
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	5
4.1 Keskeiset ehdotukset	5
4.2 Pääasialliset vaikutukset	6
5 Lausuntopalaute	7
6 Säännöskohtaiset perustelut	10
7 Voimaantulo	13
8 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	13
LAKIEHDOTUS	15
Laki positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta	15
LIITE	17
RINNAKKAISTEKSTI	17
Laki positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta	17

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Positiivinen luottotietorekisteri on Verohallinnon Tulorekisteriyksikön ylläpitämä rekisteri, josta säädetään laissa positiivisesta luottotietorekisteristä (739/2022). Positiiviseen luottotietorekisteriin kerätään tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista ja luodaan siten ajantasainen kuva henkilön luottokelpoisuudesta ja maksukyvyistä. Rekisterillä pyritään torjumaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä yksittäisiin luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan.

Laissa positiivisesta luottotietorekisteristä säädetään rekisterinpitäjästä, rekisteriin talletettavista tiedoista, velvollisuudesta ilmoittaa tiedot rekisteriin, tietojen luovutuksesta rekisteristä ja tietojen säilytysajoista sekä lain sisältämien velvoitteiden valvonnasta.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain valmistelun yhteydessä saadussa lausuntopalautteessa esitettiin huomioita rekisterin käyttötarkoituksiin liittyen. Tässä yhteydessä esille nousi rekisterin käyttötarkoituksen laajentaminen tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin. Positiivista luottotietorekisteriä koskevan hallituksen esityksen (HE 22/2022 vp, s. 42) mukaan jo lain valmistelun aikana pidettiin tarkoituksenmukaisena mahdollistaa tietojen luovuttaminen Tilastokeskukselle käytettäväksi tieteellisessä tutkimuksessa, mutta aikataulusyistä kyseistä käyttötarkoitusta ei voitu ottaa esityksen jatkovalmistelussa tuolloin huomioon. Hallituksen esityksen mukaan se lisättäisiin rekisterin käyttötarkoituksiin erillisellä lainmuutoksella.

Positiivisen luottotietorekisterin tekninen toteutus on käynnissä ja kestää kevääseen 2026 saakka. Rekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön 1.4.2024 kuluttajaluottojen osalta.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyössä, kuullen Verohallinnon Tulorekisteriyksikköä ja Tilastokeskusta. Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 16.10.–10.11.2023. Luonnosta koskevat lausunnot ja muut hankkeen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön verkkosivustolta ja valtioneuvoston verkkosivustolta tunnuksella [OM057:00/2023](#).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1. Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeus ja tehtävä tuottaa tutkija- ja aineistopalvelua

Tilastokeskuksella on tilastolain (280/2004) ja Euroopan tilastoista sekä salassapidettävien tilastotietojen luovuttamisesta Euroopan yhteisöjen tilastotoimistolle annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 1101/2008, yhteisön tilastoista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 322/97 ja Euroopan yhteisöjen tilasto-ohjelmakomitean perustamisesta tehdyn neuvoston päätöksen 89/382/ETY, Euratom kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) No 223/2009 (jäljempänä *tilastoasetus*) nojalla laaja oikeus saada tietoja valtion viranomaisilta tilastojen laatimista varten. Tilastoasetuksen 17 a artiklassa säädetään tilastoviranomaisen oikeudesta saada tietoja oman julkisen hallinnon piiriin kuuluvista rekistereistä. Artiklan mukaan vastaajille aiheutuvan rasitteen vähentämiseksi kansallisilla tilastolaitoksilla (Suomessa Tilastokeskus) on viipymättä

ja maksutta pääsy kaikkiin hallinnollisiin rekistereihin, samoin kuin niiden käyttöoikeus, sekä oikeus integroida nämä hallinnolliset rekisterit tilastoihin siinä laajuudessa kuin se on tarpeen Euroopan tilasto-ohjelmassa määriteltyjen Euroopan tilastojen kehittämiseksi, tuottamiseksi ja jakelemiseksi.

Tilastolain 15 § sisältää henkilötietojen keräämistä koskevan säännöksen, jonka mukaan valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät lainkohdassa määritellyt henkilötiedot. Tiedonantovelvollisuutta koskevat henkilötietoryhmät on lueteltu yksityiskohtaisesti säännöksessä. Lisäksi säännös sisältää arkaluonteisten henkilötietojen keräämistä koskevan rajauksen. Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoon liittyen 15 §:n 1 momentin mukaisia valtion tiedonantovelvollisuuden alaisia henkilötietoryhmiä täydennettiin lisäämällä momentin 3 kohtaan maksuja ja velkoja koskevat tiedot 1.3.2023 voimaan tulleella lailla (146/2023).

Tilastokeskusta koskevan lain (48/1992) 2 a §:n mukaan Tilastokeskuksen tehtävänä on tuottaa tutkija- ja aineistopalvelua, jonka tarkoitus on edistää tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien selvitysten tuottamista. Tilastokeskus voi lain 2 b §:n mukaan ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Tilastokeskus voi muodostaa valmisaineistoja tilastolaissa säädettyyn tilastointitarkoitukseen keräämistään sekä tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamistaan tiedoista.

Tilastolain 13 §:n nojalla Tilastokeskus voi luovuttaa tilastotarkoituksiin saamiaan salassa pidettäviä tietoja vain tilastolaissa tai muussa erityisesti valtion tilastointia koskevassa laissa säädettyin perustein taikka sen nimenomaisella suostumuksella, jota tiedot koskevat. Tilastointitarkoituksiin saatuja tietoja voidaan luovuttaa muun muassa tieteelliseen tutkimukseen ja yhteiskuntaoloja kuvaaviin tilastollisiin selvityksiin. Säännöstä koskevan hallituksen esityksen mukaan, jos tilastotarkoituksia varten kerättyjen tietojen luovuttamisessa olisi kysymys henkilötietojen käsittelystä, tulisi tietojen käsittelyyn olla myös laissa säädetty henkilötietojen käsittelyn peruste (HE 154/2012 vp, s. 33).

Tutkija- ja aineistopalvelun kautta Tilastokeskus voi luovuttaa tieteelliseen tutkimukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen tilastointitarkoituksiin kerättyjä tai tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotettua tietoja. Jotta Tilastokeskus voi luovuttaa tieteelliseen tutkimukseen ja yhteiskuntaoloja koskevaan selvitykseen myös muita kuin tilastointitarkoituksiin kerättyjä tietoja, on Tilastokeskuksen tullut vastaanottaa tiedot tutkija- ja aineistopalvelun tuottamista varten.

Vaikka Tilastokeskuksella on suoraan sitä koskevan lainsäädännön nojalla laajat tiedonsaantioikeudet, positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain valmistelun yhteydessä on pidetty tarpeellisena säätää erikseen nimenomaisesti siitä, että positiivisesta luottotietorekisteristä voidaan luovuttaa tietoja myös tilastointitarkoituksiin. Tiedonluovutussäännöstä on perusteltu sillä, että rekisteristä luovutettaisiin tietoja ainoastaan laissa säädettyihin nimenomaisiin käyttötarkoituksiin. (HE 22/2022 vp, s. 77) Nimenomaisten positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain tiedonluovutussäännösten säilyttäminen laissa on edelleen perusteltua siitä syystä, että rekisterin tiedot on säädetty salassa pidettäväksi ja laissa on tarkoitettu säädettäväksi tyhjentävästi niistä käyttötarkoituksista, joita varten rekisterin saa luovuttaa.

2.2 Tietojen luovuttaminen positiivisesta luottotietorekisteristä Tilastokeskukselle

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot ovat ilmoitusvelvollisen nimeä ja yritys- ja yhteisötunnusta tai ulkomaista organisaatiotunnistetta lukuun ottamatta säädetty lain 3 §:ssä salassa pidettäväksi. Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettuja salassa pidettäviä tietoja saadaan luovuttaa ainoastaan sitä koskevassa laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin sekä tiettyihin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, säädettyihin käyttötarkoituksiin. Positiiviseen luottotietorekisteriin sovelletaan muutoin, mitä julkisuuslaissa säädetään.

Positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 24 §:ssä säädetään Tulorekisteriyksikön oikeudesta luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja salassapitosäännösten estämättä pykälässä mainituille viranomaisille. Lain 24 §:n 2 momentin mukaan Tulorekisteriyksikkö voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettua lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan rekisteristä saatavien tietojen pohjalta Tilastokeskus voisi tehtäviensä mukaisesti huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten (HE 22/2022, s.77).

Positiivisesta luottotietorekisteristä on tarkoitus luovuttaa tietoja viranomaisille vahvasti pseudonymisoidussa muodossa, mikäli se on riittävää tietojen käyttötarkoituksen kannalta. Tiedot luovutettaisiin teknisen rajapinnan avulla. Viranomaisten välisistä rajapintaluovutuksista säädetään laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019). Tilastokeskuksella olisi kuitenkin lain esitöiden mukaan mahdollisuus saada tiedot aina siten, että myös suorat tunnistetiedot luovutetaan, jotta tietojen yhdistely muihin tilastoaineistoihin on mahdollista tilastoja laadittaessa. (HE 22/2022, s.77) Tämä perustelulausuma voi aiheuttaa epäselvyyttä tilastolain 5 §:ssä säädettyjen vaatimusten soveltamisesta positiivisesta luottotietorekisteristä kerättäviin tietoihin. Lisäksi tilastolain 5 §:ää sovelletaan sen sanamuodon perusteella lähtökohtaisesti tietojen keräämiseen tilastojen laatimista varten.

Voimassa oleva positiivisesta luottotietorekisteristä annettu laki mahdollistaa tietojen luovuttamisen tilastokeskukselle ainoastaan tilastojen laatimista varten. Jotta positiivisen luottotietorekisterin tietoja olisi mahdollista hyödyntää tutkija- ja aineistopalvelussa, olisi kyseisestä rekisterin tietojen käyttötarkoituksesta säädettävä erikseen positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa positiivisen luottotietorekisterin tietojen luovuttaminen Tilastokeskuksen tutkija- ja aineistopalvelua varten, jotta niitä voitaisiin hyödyntää paremmin tieteellisessä tutkimuksessa sekä yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten laatimisessa. Lisäksi esityksen tavoitteena on varmistaa edellytykset positiivisen luottotietorekisterin sujuvalle käyttöönololle ja toiminnalle aikataulun mukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavaksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 24 §:ää luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Esityksellä ehdotetaan lisäksi tehtäväksi välttämättömät teknisluonteiset muutokset, joiden tarkoituksena on varmistaa rekisterin sujuva käyttöönotto kuluttajaluottoja koskevien tietojen osalta keväällä 2024.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset viranomaisiin

Esityksessä säädettäväksi ehdotettu rekisterin käyttötarkoitusten laajennus ei laajenna merkittävästi tietosisältöä, joka luovutettaisiin Tilastokeskukselle jo voimassa olevan lain nojalla tilastointitarkoitukseen. Laajennuksen myötä Tilastokeskus voisi käyttää suurimmaksi osaksi samoja tietoja myös tutkija- ja aineistopalvelua varten, minkä lisäksi luovutettaisiin pieni osa rekisterin tietoja, joita Tilastokeskus ei tarvitse tilastointitarkoituksiin, mutta joita tarvittaisiin tutkimuskäyttöön. Tietoja hyödynnettäisiin tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä koskeviin käyttötarkoituksiin Tilastokeskuksen tutkija- ja aineistopalvelussa, jossa on kyse Tilastokeskuksen maksullisesta palvelutoiminnasta. Ainakin osa esityksen aiheuttamista kustannuksista olisi katettavissa palvelusta saatavalla asiakasrahoituksella. Muut Tilastokeskukselle mahdollisesti aiheutuvat kustannusvaikutukset olisi katettava olemassa olevista valtion talouden kehyspäästösten ja valtion talousarvion mukaisista Tilastokeskuksen määrärahoista.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavia tietoja, luotonantajille luovutettavia tietoja sekä tietojen säilytysaikaa koskevat ehdotukset ovat luonteeltaan teknisiä, eikä esityksellä siten niiltä osin arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaistoimintaan. Tarve esitettävillä täsmennyksillä on havaittu lain toimeenpanoon liittyvän rekisterin teknisen kehitystyön yhteydessä. Ehdotetut muutokset eivät tarkoittaisi merkittäviä muutoksia Verohallinnon Tulorekisteriyksikön henkilötietojen käsittelyä koskeviin käytäntöihin.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhteiskunnallista päätöksentekoa tukeva tutkimus hyödyntää yhä enemmän julkishallinnossa syntyviä aineistoja, joita käytetään laajasti myös muussa tutkimus- ja selvitystoiminnassa ja joita yhdistellään myös muihin kuin viranomaistoiminnan aineistoihin. Positiivisen luottotietorekisterin yksi keskeisistä tavoitteista on varmistaa riittävän laaja ja kattava tietopohja viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi sekä päätöksentekonsa tueksi. Näiden viranomaisten ohella myös muussa viranomaistoiminnassa, esimerkiksi lainvalmistelussa, tarvitaan päätöksenteon sekä suunnittelu- ja selvitystyön tueksi tilastoja sekä laajempia tietoaaineistoja. Ehdotettu lainmuutos, jonka nojalla Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa luottotietoja Tilastokeskukselle tilastoinnin lisäksi tutkija- ja aineistopalvelua varten, parantaisi myös viranomaisten mahdollisuuksia saada käyttöönsä ja hyödyntää nykyistä laajempia valmiita tietoaaineistoja. Viranomaisten tarpeiden lisäksi Tilastokeskuksen tietoaaineistoja voidaan hyödyntää tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista varten sekä muihin tutkijoiden tarpeisiin.

Kotitalouksien velkaantumiskehityksen seuraamista on vaikeuttanut se, että tietoa luottolaitosten ulkopuolisista kulutusluottomarkkinoista on ollut aiemmin saatavilla rajoitetusti. Rekisterin tietojen luovuttaminen Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten mahdollistaisi sen, että näihin tarkoituksiin olisi saatavilla aiempaa laadukkaampaa ja kattavampaa tietoa luottomarkkinoiden ja velkaantumisen kehityksestä. Luottotietojen käsittelyyn liittyvien yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan liittyvien näkökohtien huomioimiseksi on tarkoituksenmukaista vastata tutkijoiden tietoaaineistotarpeisiin keskitetysti ajantasaisella aineistolla, ilman aiheetonta viivytystä ja tietoturvallisessa käsittely-ympäristössä. Luottotietojen tutkimus- ja selvityskäytön järjestäminen Tilastokeskuksen tutkija- ja aineistopalvelun välityksellä myös varmistaa tutkimuksia ja selvityksiä tekevien palvelun mahdollisimman tasapuolisella tavalla.

Vaikutukset henkilötietojen suojaan

Ehdotetulla muutoksella, joka mahdollistaisi luottotietojen luovuttamisen Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten olisi vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Muutokset tarkoittaisivat voimassa olevaa lakia laajamittaisempaa luonnollisen henkilön tunnistamisen mahdollistavaa henkilötietojen käsittelyä. Tilastokeskuksella on kuitenkin jo nykyisin varsin laajat oikeudet saada ja käsitellä toisen viranomaisen hallussa olevia salassa pidettäviä tietoja. Ehdotetun lainmuutoksen perusteella luovutettavat tiedot olisivat pitkälti samat kuin tiedot, joita rekisteristä luovutetaan tilastointitarkoitukseen. Uusi tietojen käyttötarkoitus käytännössä sallisi niiden laajemman yhdistelyn. Ehdotetulla viittaussäännöksellä tilastolakiin kuitenkin varmistettaisiin, että tunnistetietoja kerättäisiin vain, kun se on välttämätöntä tietoaineistojen yhdistämiseksi tai tilastojen tuottamiseksi. Lisäksi tietojen luovuttaminen sidottaisiin myös muutoin niiden välttämättömyyteen kyseessä olevaan käyttötarkoitukseen.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta vaikutukset ovat rajallisemmat kuin ne olisivat sellaisessa ratkaisussa, jossa mahdollistettaisiin laajemmin luottotietojen luovuttaminen tutkimus- ja selvitystarkoituksiin suoraan rekisterinpitäjältä tutkimusyksikölle tai tutkijalle. Tietosuojan toteutumista tukee tietoturvallinen etäkäyttöjärjestelmä, jossa tutkijat voivat käsitellä tilastokeskuksen aineistoja suojatusti ja ottaa tulosteita ulos järjestelmästä sen jälkeen, kun tilastokeskus on varmistanut sen, etteivät tulosteet sisällä tilastoyksiköitä paljastavia tietoja. Etäkäyttöjärjestelmä on tilastokeskuksen ensisijainen kanava aineistojen tarjoamisessa tutkimus- ja selvityskäyttöön.

5 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 16.10.2023 lausuntopalvelussa, jossa se oli lausuntokierroksella 10.11.2023 saakka. Lausuntokierroksella lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta: Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssiala ry, Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Rahoitusvakuusvirasto, Suomen Pankki, Intrum Oy, tietosuojavaltuutetun toimisto, Takuusäätiö, Tilastokeskus, valtiovarainministeriö ja Verohallinto.

Lausunnonantajat suhtautuivat myönteisesti hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyihin positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain muutoksiin ja pitivät muutosehdotusten tavoitteita kannatettavina. Eräät lausunnonantajat katsoivat, että lausuntokierroksella olleita ehdotuksia sekä niitä koskevia perusteluja olisi tarkistettava. Osa lausunnonantajista puolestaan nosti esiin seikkoja, joiden osalta positiivista luottotietorekisteriä koskevaa lakia olisi tarkennettava tai muutettava muilta osin.

Luottotietojen luovuttaminen Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten

Lausuntokierroksella olleessa hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettiin muutettavaksi positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 24 §:n 2 momenttia luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tieteellisiä tutkimuksia ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten. Kyseisen muutosehdotuksen tarkistamista pidettiin aiheellisenä tietosuojavaltuutetun toimiston, Tilastokeskuksen sekä Verohallinnon lausunnoissa.

Tilastokeskus esitti lausunnossaan, että muutosehdotuksessa viitattaisiin tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten sijaan tilastokeskuksesta annetussa laissa tarkoitettuun tutkija- ja aineistopalveluun. Myös Verohallinto kiinnitti lausunnossaan huomiota tarpeeseen saattaa esitettyä säännöstä yhdenmukaisemmaksi

Tilastokeskuksen toimintaan sovellettavan lainsäädännön, kuten tutkija- ja aineistopalvelua koskevien säännösten kanssa.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ja Verohallinnon lausunnoissa kiinnitettiin huomioita siihen, että laajennettaessa positiivisen luottotietorekisterin tietojen käyttötarkoituksia esitetyllä tavalla, olisi tärkeää rajata luovutettavat tietosisällöt vain välttämättömiin tai tarpeellisiin tietoihin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti. Lisäksi tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnossa pidettiin tärkeänä varmistaa asianmukaisin suojatoimenpitein rekisteröityjen oikeuksien ja etujen suojaaminen, minkä osalta lausunnossa viitattiin erityisesti henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä koskeviin seikkoihin.

Edellä esitetyn lausuntopalautteen johdosta esitettävää 24 §:n 2 momentin sisältöä on tarkistettu, jotta sitä sovellettaisiin yhdenmukaisesti Tilastokeskusta koskevan lainsäädännön kanssa. Momentissa viitattaisiin tilastokeskuksesta annetun lain mukaiseen tutkija- ja aineistopalveluun. Lisäksi luovutettavien tietojen asianmukaiseksi rajaamiseksi momenttiin on lisätty perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukainen välttämättömyysedellytys sekä viittaus tilastolain 5 §:ään, jossa säädetään tilastojen laatimista varten kerättävien tietojen käsittelyä koskevista edellytyksistä. Ehdotuksen perusteluita on tarkistettu edellä mainittujen muutosten johdosta.

Tiedot luonnollisista henkilöistä

Verohallinto kiinnitti lausunnossaan huomiota 4 §:ää koskevaan ehdotukseen, jolla poistettaisiin ilmoitusvelvollisuuden rajausta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisuus määräytyy luoton myöntöhetken tilanteen perusteella. Verohallinto piti ehdotusta kannatettavana, mutta esitti muutosehdotuksen perusteluita tarkennettavaksi. Verohallinnon mukaan perusteluissa olisi todettava myös se, millä perusteella ilmoitusvelvollisuuden alkuperäinen määräytyisi tilanteissa, jossa henkilö, jolla on suomalainen henkilötunnus, asuu ensin pysyvästi ulkomailta, mutta muuttaa luottosuhteen kestäessä ulkomailta myöhemmin Suomeen. Ehdotuksen säännöskohtaisia perusteluita ei ole tältä osin täydennetty. Osa ulkomailta asumisen aikana myönnettyistä luotoista saatettaisiin alun perinkin ilmoittaa rekisteriin pykälän toisen virkkeen perusteella. Osassa tapauksia ilmoitusvelvollisuus voisi syntyä, kun luotonantaja saa tiedon asuinpaikan vaihtumisesta. Kaikki ulkomailta myönnettyt luotot eivät välttämättä kuitenkaan kuulu laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Rekisterin kattavuuden mahdolliset puutteet on huomioitu 4 §:n muuttamista koskevissa perusteluissa.

Verohallinnon mukaan jatkossa ilmoitusvelvollisuus lakkaisi, kun henkilön asuinpaikka siirtyisi ulkomaille, mutta luottoja voisi edelleen useimmissa tapauksissa ilmoittaa momentin toisen virkkeen mukaisesti eli niistä luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, jos henkilöillä on luottoa myönnettäessä ollut suomalainen henkilötunnus ja tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen. Verohallinto katsoi, että puolestaan tilanteissa, joissa ilmoitusvelvollisuus on alkanut vasta luoton myöntöhetken jälkeen, ei ilmoittamisen jatkamiseen oikeuttavaa säännöstä tilapäisen ulkomaillemuuton ajalta olisi. Verohallinnon mukaan tämä tekee ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista luotoista jossakin määrin nykyistä rikkonaisempia. Jos luottokohtaisen ilmoitusvelvollisuuden halutaan jatkuvan kaikissa tilanteissa keskeytymättömänä koko luoton elinkaaren ajan aina luoton tosiasialliseen päättymiseen saakka, olisi tästä Verohallinnon mukaan säädettävä erikseen.

Verohallinnon esiin nostamat seikat liittyvät pitkälti pykälän säännökseen, jota ei ehdoteta muutettavaksi. Lainmuutoksen tarkoituksena on varmistaa, että Suomessa asuvien luotot rekisteröidään myös silloin, kun henkilö saa suomalaisen henkilötunnuksen luoton

myöntämisen jälkeen. Lausuntokierroksella ollut esitystä laajempia muutoksia tai voimassa olevien säännösten perustelujen täydentämistä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi.

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnitti lausunnossaan huomiota muutosehdotukseen, jonka johdosta rekisteröidyn tarkkaa asuinpaikkaa koskevat tiedot talletettaisiin positiiviseen luottotietorekisteriin vain tietosuoja-asetuksen mukaisten rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä ja yhteydenpitoa varten. Lausunnon mukaan kyseisen tietosisällön laajennuksen osalta herää kysymys, laajentuisiko samalla myös rekisteristä luovutettavien tietojen määrä. Tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan kyseisen laajennuksen osalta olisi arvioitava, onko tietoja tarpeen luovuttaa tietojen vastaanottajille sekä tarvittaessa arvioida tietojen vastaanottajien tarve näille tiedoille systemaattisesti hallituksen esityksessä.

Tietosuojavaltuutetun lausunnon perusteella muutosehdotuksen säännöskohtaisia perusteluita on täydennetty toteamalla, että kyseisiä tietoja ei luovutettaisi rekisteristä eteenpäin viranomaisille ja luotonantajille positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa määriteltäviin tarkoituksiin. Suomen Pankin lausunnossa esiin nostettua tarvetta velallisen sijaintia koskevan tiedon käsittelylle osana velallisen demografisia ja sosioekonomisen aseman tietoja ei ole mahdollista arvioida tässä yhteydessä.

Päättynyttä lyhennysvapaata koskevien tietojen luovuttaminen luotonantajille

Finanssiala ry esitti lausunnossaan, että jatkovalmistelussa luovuttaisiin muutosehdotuksesta, jonka johdosta tietoja päättäneistä lyhennysvapajaksoista ei enää luovutettaisi luotonantajille luottokelpoisuuden arviointia varten. Finanssiala ry:n mukaan esityksen perusteluista poiketen myös päättynyttä lyhennysvapaata koskeva tieto voi olla luottokelpoisuuden arvioinnissa merkityksellinen, vaikka kaikki luotonantajat eivät antaisikaan sille samaa painoarvoa. Lyhennysvapaalla voi olla yhteys paitsi asiakkaan tulojen väliaikaiseen alenemiseen, myös laajempiin vaikeuksiin oman talouden hallinnassa. Siksi tieto päättäneestäkin lyhennysvapaasta voi olla pontimena selvittää asiakkaan taloudellista tilannetta tarkemmin. Finanssiala ry:n mukaan säännös voitaisiin pitää ennallaan.

Esityksessä on pitäydytty lausuntokierroksella olleessa muutosehdotuksessa, sillä päättäneitä lyhennysvapaita koskevan tiedon merkityksen luottokelpoisuuden arvioinnissa ei ole katsottu olevan riittävän selvä. Muutosehdotus on tarpeellinen, koska rekisterin kehityksen yhteydessä on käynyt ilmi, että kyseessä olevalla tiedolla ei ole selkeää käyttötarkoitusta.

Muut lausuntokierroksella esiin nousseet muutosehdotukset

Finanssiala ry:n esitti lausunnossaan muutosta, jonka johdosta luotonantajien olisi mahdollista saada pääsy positiivisen luottotietorekisterin tietoihin myös muusta sääntelystä johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi velallisen maksuvaikeustilanteissa. Lisäksi Finanssiala ry katsoi, että rekisteriotteella näkyviä luottoja tulisi erotella nykyistä tarkemmin, jotta luotonantaja näkisi rekisteriotteelta itse myöntämänsä ja kanssaan samaan yritysryhmään kuuluvien luotonantajien luotot muista luotoista eroteltuina.

Finanssivalvonnan ja Suomen Pankin lausunnoissa nostettiin esiin tarve mahdollistaa lain säännöksellä rekisteristä luovutettujen luottotietojen keskinäinen käsittely ja mahdollinen luovuttaminen Finanssivalvonnan ja Suomen Pankin välillä niiden tietojen osalta, jotka ovat kummallekin viranomaiselle välttämättömiä. Lisäksi kyseiset tahot esittivät useita positiivisen luottotietorekisterin tietosisällön laajennuksia velallisia, luottoja sekä luoton vakuustietoja

koskien. Lisäksi Finanssivalvonta ehdotti lausunnossaan ilmoitusvelvollisten tahojen laajentamista koskevaa lakimuutosta.

Intrum Oy ehdotti lausunnossaan täsmennettäväksi luoton perustietoja koskevaa 7 §:ää saatavien siirtoja koskevien tilanteiden kattavammaksi huomioimiseksi. Rahoitusvakausvirasto puolestaan esitti sen arvioimista, tulisiko Tilastokeskuksella olla mahdollisuus luovuttaa tietoja suoraan viranomaisille viranomaisen tehtävien suorittamiseksi, myös silloin kun kyse on päätöksenteosta ja julkisen vallan käytöstä.

Aikataulusyistä lausuntokierroksella esiin nousseita lain muutosehdotuksia ei ole mahdollista huomioida tässä esityksessä. Esitettävien muutosten osalta on tarpeen varmistua siitä, että ne eivät vaikuta rekisterin perustamiseen liittyvän kehitystyön toteutusaikatauluun. Rekisteriin tietosisältöön ja käyttämiseen liittyvät muut kehittämistarpeet on tarvittaessa arvioitava erillisessä selvityshankkeessa tai muissa lainsäädäntöhankkeissa.

6 Säännöskohtaiset perustelut

Laki positiivisesta luottotietorekisteristä

4 §. Tiedot luonnollisista henkilöistä. Pykälän ensimmäisestä virkkeestä, jonka mukaan tiedot on ilmoitettava rekisteriin ainoastaan sellaisista henkilöistä, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus, poistettaisiin luoton myöntämisen ajankohtaan liittyvä raja. Rekisterin käyttöönoton valmistelun yhteydessä on ilmennyt, että pankit myöntävät jonkin verran luottoja Suomessa vakituisesti asumaan asettumassa oleville henkilöille, joilla luottoa myönnettäessä ei vielä ole suomalaista henkilötunnusta, mutta jotka sellaisen saavat pian luoton myöntämisen jälkeen. Tyypillisesti tällainen tilanne voi olla esimerkiksi parisuhteessa, jonka toinen osapuoli on vasta Suomeen muuttanut ulkomaalainen eikä hän ole ehtinyt saada suomalaista henkilötunnusta vielä luoton myöntämiseen mennessä. Tällaisessa tilanteessa ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, että kyseiselle henkilölle myönnetty luotot voisivat jäädä pysyvästi puuttumaan rekisteristä siltä ajalta, jolloin henkilöllä ei vielä ole ollut suomalaista henkilötunnusta, mutta henkilö on asunut pysyvästi Suomessa. Tämä voisi johtaa siihen, että rekisterin tiedot olisivat tällaisten henkilöiden Suomessa asuessaan saamien luottojen osalta puutteellisia. Lisäksi luotonantajille olisi käytännössä erittäin haasteellista, ellei jopa suorastaan mahdotonta, tietoteknisesti estää tällaisten luottojen tietojen siirtymistä positiiviseen luottotietorekisteriin sen jälkeen, kun henkilö on saanut suomalaisen henkilötunnuksen ja se on talletettu luotonantajan järjestelmiin.

Toisaalta ulkomailta Suomeen muuttaneiden velallisten osalta positiivisen luottotietorekisterin tietosisältö ei välttämättä aina antaisi kattavaa kuvaa kyseessä olevan henkilön kaikista luotoista, jos niitä on myönnetty muussa valtiossa.

Pykälän ensimmäisessä virkkeessä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta laajennettaisiin siten, että tiedot on ilmoitettava rekisteriin kaikista luonnollisista henkilöistä, joilla on asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Jos Suomessa asuinpaikan omaava henkilö saisi suomalaisen henkilötunnuksen vasta luoton myöntämisen jälkeen, ilmoitusvelvollisuus syntyisi tällaisten luottojen osalta silloin, kun suomalainen henkilötunnus on myönnetty kyseiselle henkilölle ja luotonantaja on saanut sen tietoonsa.

5 §. Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan voimassa olevassa laissa mainittujen väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1, 2, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi myös

kyseisen momentin 3 kohdassa tarkoitetut tiedot luonnollisen henkilön kotikunnasta ja siellä olevasta asuinpaikasta, tilapäisestä asuinpaikasta sekä sellaiset tiedot kiinteistöstä, rakennuksesta ja huoneistosta, jotka yksilöivät henkilön kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan.

Rekisterinpitäjänä toimiva Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö tarvitsee kyseisiä tietoja rekisterinpitoon liittyvien tehtävien hoitamiseen. Tietoja tarvitaan esimerkiksi rekisteröidyn käyttäessä tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaista oikeuttaan saada tutustua itseään koskeviin henkilötietoihin sekä mahdolliseen yhteydenpitoon rekisteröidyn kanssa, jotta voidaan varmistua postin lähettämistä luonnollisen henkilön oikeaan ja voimassa olevaan osoitteeseen. Tulorekisterin osalta vastaava säännös sisältyy tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 9 §:n 1 momentin 1 kohtaan, jota momentti siihen tehtäväksi ehdotetun lisäyksen jälkeen sisällöllisesti vastaisi. Tällöin Tulorekisteriyksikkö voisi järjestää sekä tulorekisteriin että positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvän asiakasyhteydenpidon yhdenmukaisin menettelyin, mikä osaltaan tukisi ja helpottaisi myös rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen mukaisten oikeuksien käyttämistä. väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 13 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei luovutettaisi rekisteristä eteenpäin viranomaisille tai luotonantajille positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa määriteltyihin käyttötarkoituksiin.

22 §. Luotonantajille luovutettavat tiedot. Pykälän 2 momentin 10 kohtaa rajattaisiin siten, että luotonantajille luovutetaan lyhennysvapaiden osalta tiedot ainoastaan meneillään olevista ja tulevaisuuteen ajoittuvista lyhennysvapajaksoista. Voimassa olevan lain mukaan tiedot luovutetaan myös jo päättäneistä lyhennysvapajaksoista, jos jakson päättymisestä on kulunut enintään yksi vuosi. Rekisterin käyttöönoton valmistelun yhteydessä on ilmennyt, että luotonantajat eivät tarvitse tietoja menneisyyteen kohdistuvista jo päättäneistä lyhennysvapaista kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa, eikä tällaisilla tiedoilla siten ole luotonantajille selkeää käyttötarkoitusta. Tämän vuoksi kohtaa täsmennettäisiin siten, että päättäneitä lyhennysvapaita koskevia tietoja ei tarpeettomina luovutettaisi. Samalla muutos olisi yhdenmukainen tietosuoja-asetuksessa säädetyn henkilötietojen minimointiperiaatteen kanssa.

24 §. Tietojen luovuttaminen eräille viranomaisille. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Tulorekisteriyksikkö voisi jatkossa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja Tilastokeskukselle tilastointitarkoituksen lisäksi myös tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2a §:ssä tarkoitettua tutkija- ja aineistopalvelua varten. Tilastokeskuksen tiedonsaannin edellytyksiin sovelletaan yleisesti tilastolain säännöksiä. Momenttiin ehdotetaan kuitenkin lisättäväksi aineellinen viittaussäännös, jonka mukaan Tilastokeskuksen tietojen keräämisessä noudatettaisiin muutoin, mitä tilastolain 5 §:ssä säädetään. Tilastolain 5 §:ssä säädetään lähtökohtaisesti tilastojen laatimista varten kerättävistä tiedoista. Ilman viittausta sen soveltuminen positiivisesta luottotietorekisteristä tutkija- ja aineistopalvelua varten kerättäviin tietoihin voisi olla epäselvää. Lisäksi aineellisella viittauksella varmistettaisiin, että positiivisesta luottotietorekisteristä kerättävien tietojen yhteydessä kerätään tunnistetietoja vain, jos se on välttämätöntä kyseessä olevaa käyttötarkoitusta varten. Koska luovutettavia tietoja ei ole mahdollista yksilöidä täsmällisesti, Tulorekisteriyksikön oikeus luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle sidottaisiin samalla tietojen välttämättömyyteen, vaikka välttämättömyysvaatimus sinänsä seuraa myös tilastolain 5 §:stä ja henkilötietojen osalta myös 15 §:stä.

Säännöksen nojalla Tilastokeskus saisi positiivisesta luottotietorekisteristä sen ylläpitämää tutkija- ja aineistopalvelua varten tietoja, jotka ovat välttämättömiä palvelussa tuotettavien valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan eri organisaatioille kyseisiin

käyttötarkoituksiin. Tilastokeskus voi muodostaa valmisaineistoja tilastointitarkoitukseen kerätyistä sekä tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotetuista tiedoista. Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu edistämään tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa sekä vastaamaan muissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa toimivien tutkijoiden tietoaineistotarpeisiin.

Koska rekisteristä luovutettaisiin salassa pidettäviä tietoja ainoastaan laissa säädettyihin nimenomaisiin käyttötarkoituksiin, olisi kyseisestä Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudesta säädettyä positiivista luottotietorekisteriä koskevassa laissa. Tiedot luovutettaisiin Tilastokeskukselle teknisen rajapinnan avulla. Koska viranomaisten välisistä rajapintaluovutuksista säädetään tiedonhallintalaissa (lain 22 § erityisesti), ei asiasta säädetä erikseen positiivista luottotietorekisteriä koskevassa laissa. Tilastokeskukselle luovutettavat tiedot sisältäisivät tapauskohtaisesti myös suorat tunnistetiedot, jotta tietojen yhdistely muihin aineistoihin on mahdollista esimerkiksi valmisaineistoja muodostettaessa.

Ehdotetun säännöksen osalta käytettäisiin yleisen tietosuoja-asetukseen perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettua lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan. Positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn ensisijainen oikeusperuste on Tulorekisteriyksikön osalta yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan, jonka perusteella rekisteröidyn oikeudet määräytyvät. Käsittelyyn voidaan kuitenkin katsoa samanaikaisesti liittyvän myös e alakohdassa tarkoitettua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai julkisen vallan käyttöä. (HE 22/2022 vp, s. 15-16). Kun tietoja luovutettaisiin Tilastokeskukselle tutkimus- ja selvitystarkoituksiin, Tilastokeskuksen suorittama henkilötietojen käsittely perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja tietosuojalain (1050/2018) 4 §:n 1 momentin 3 kohtaan. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti ehdotettu Tilastokeskuksen käyttötarkoitus olisi yhteensopiva rekisterin ensisijaisen käyttötarkoituksen kanssa.

32 § Tietojen säilytysaika. Pykälän 1 kohdassa säädettyä tietojen poistoaikaa täsmennettäisiin siten, että aika kertaluottoja koskevien tietojen poistamiselle rekisteristä laskettaisiin siitä, kun velvollisuus maksaa luotto on lakannut. Voimassa olevan lain mukaan aika tietojen poistamiselle määräytyy ainoastaan sen perusteella, että luotto on kokonaisuudessaan maksettu. Luottosopimuksen päättymistä luoton maksamisen johdosta olisi myös muutoksen myötä pidettävä tavanomaisimpana perusteena poistojen laskemiselle. Luottosopimus voi kuitenkin päättyä myös muusta syystä kuin siitä, että luotto on kokonaan maksettu, kuten vanhentumisen tai osittaisen anteeksiannon perusteella. Tämä on aiheuttanut lain täytäntöönpanossa epäselvyyttä siitä, miten kohtaa tulisi tulkita tilanteessa, jossa luottoa ei ole kokonaisuudessaan maksettu, mutta velvollisuus maksaa luotto on kuitenkin jostakin muusta syystä lakannut. Tämän vuoksi kohdan sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että se kattaa myös tilanteet, jossa velvollisuus maksaa luotto on lakannut muusta syystä kuin sen johdosta, että luotto on kokonaisuudessaan maksettu.

Pykälän 2 kohdassa säädettyä tietojen poistoaikaa täsmennettäisiin siten, että aika jatkuvia luottoja koskevien tietojen poistamiselle rekisteristä laskettaisiin siitä, kun luottosopimus on päättynyt ja velvollisuus maksaa luotto on lakannut. Voimassa olevan lain mukaan aika tietojen poistamiselle määräytyy ainoastaan sen perusteella, että luottosopimus on päättynyt. Jatkuvassa luotossa luottosopimus voi kuitenkin päättyä myös ilman, että velvollisuus maksaa luotto on lakannut. Näin voi tapahtua esimerkiksi maksuviiveiden seurauksena tapahtuvan luoton irtisanomisen johdosta. Tämä on aiheuttanut lain täytäntöönpanossa epäselvyyttä siitä, miten kohtaa tulisi tulkita tilanteessa, jossa luottosopimus sinällään on päättynyt, mutta luottoa

itsessään on vielä maksamattomana jäljellä. Säännöksen tarkoituksena on ollut, että aika tietojen poistamiselle laskettaisiin tällöin siitä, kun luottosopimus on päättynyt ja velvollisuus maksaa luotto on tämän lisäksi lakannut, minkä vuoksi kohdan sanamuotoa täsmennettäisiin sen alkuperäistä tarkoitusta vastaavasti.

Pykälän 4 kohdassa säädettyä luoton eräännyttämistä koskevan tiedon poistoaikaa täsmennettäisiin 1 kohtaa vastaavasti samoista syistä ja samoin perustein.

7 Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024.

8 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain suhdetta perustuslakiin on arvioitu lain säätämisen yhteydessä ja sitä koskeva hallituksen esitys on ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana (HE 22/2022 vp — PeVL 28/2022 vp).

Perustuslakivaliokunta piti ehdotettua sääntelyä merkityksellisenä ennen muuta perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan sekä EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. (PeVL 28/2022 vp, kohta 2) Vaikka positiiviseen luottotietorekisteriin sisällytettävissä tiedoissa ei perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ole lähtökohtaisesti kysymys EU:n yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamista arkaluonteisista tiedoista, positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvä henkilötietojen käsittely tarkoittaisi kuitenkin laajamittaista henkilötietojen käsittelyä, jolla voi olla merkittäviä vaikutuksia luonnolliselle henkilölle ottaen huomioon, että tietoja käytettäisiin henkilön luottokelpoisuutta ja maksukykyä arvioitaessa. Luonnollisen henkilön luottotietoja voitaisiin myös luovuttaa laajalti luotonantajille sekä eräisiin viranomaisten tarkoituksiin. (PeVL 28/2022 vp, kohta 6). Perustuslakivaliokunta katsoi, että ehdotettu sääntely täytti erityisesti velkaantumiskehityksestä esitetyt seikat huomioiden perusoikeuksien rajoittamiseen kohdistuvat välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimukset (kohta 8).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatu lausunnot). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väliä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 19/2012 vp).

Positiivisen luottotietorekisterin tietoja tarvitaan rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan sekä viranomaisten päätöksenteon tueksi. Luottotietoja tarvitaan lisäksi yhteiskunnalliseen tutkimukseen ja selvityksiin. Luottomarkkinoiden kehitystä ja velkaantumiskehitystä koskevat ajantasaiset ja laadukkaat tietoaaineistot ovat tarpeen, jotta päätökset voidaan kohdentaa oikein eikä niillä puututa luotonantajien toimintaan enempää kuin on välttämätöntä kuluttajien suojaamiseksi. Tieteelliset

tutkimustarkoitukset ja tilastointitarkoitukset ovat tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaisesti yleisen edun mukaisia henkilötietojen käyttötarkoituksia, ja 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti yhteensopivia alkuperäisen tarkoituksen kanssa.

Ehdotetulla lain 24 §:n muutoksella olisi vaikutusta yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Muutoksella laajennettaisiin Tulorekisteriyksikön oikeutta luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen lisäksi myös tutkija- ja aineistopalvelua varten. Ehdotettu muutos tarkoittaisi tunnistettavissa olevien luonnollisten henkilöiden tietojen käyttöä ja yhdistelyä laajemmin Tilastokeskuksen tarkoituksiin. Tilastokeskuksen tiedonsaannin edellytyksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että perustuslaista johtuvat vaatimukset tietojen välttämättömyydestä tulevat paremmin huomioiduksi. Ehdotetulla viittauksella tilastolakiin varmistettaisiin myös, että luonnollisen henkilön tunnistetietoja kerättäisiin positiivisesta luottotietorekisteristä vain tilastolain 5 §:stä seuraavien edellytysten täytyessä. Huomioiden sen, että Tilastokeskus ei luovuta tietoja eteenpäin luonnollisen henkilön tunnistamisen mahdollistavassa muodossa, yksityiselämän suojaan ja henkilötietojen suojaan kohdistuvat vaikutukset ovat rajoitetumpia kuin ne olisivat, jos luottotietoja luovutettaisiin rekisterinpitäjältä suoraan tutkijoille. Tilastokeskukselle luovutettavat tiedot olisivat myös suurelta osin samat kuin ne, joita on tarkoitus luovuttaa tilastointitarkoitukseen. Ehdotettu lainmuutos ei siten puutu yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan enempää kuin on välttämätöntä yleisen edun mukaisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain (739/2022) 4 §, 5 §:n 2 momentti, 22 §:n 2 momentin 10 kohta, 24 §:n 2 momentti sekä 32 §:n 1, 2 ja 4 kohta seuraavasti:

4 §

Tiedot luonnollisista henkilöistä

Positiiviseen luottotietorekisteriin on ilmoitettava tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joilla on asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Positiiviseen luottotietorekisteriin saa ilmoittaa myös tiedot sellaisesta luonnollisesta henkilöstä, jolla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos henkilöllä on suomalainen henkilötunnus ja luottoa myönnettäessä tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen.

5 §

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1-3, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitetut tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä kyseisissä tiedoissa tapahtuneet muutokset.

22 §

Luotonantajille luovutettavat tiedot

Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa seuraavat ajantasaiset luottokohtaiset tiedot:

10) lyhennysvapaajakson alku- ja päättymispäivä meneillään olevista ja tulevaisuuteen ajoittuvista jaksoista;

24 §

Tietojen luovuttaminen erälle viranomaisille

Lisäksi Tulorekisteriyksikkö voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä välttämättömiä tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista ja tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2 a §:ssä tarkoitettua tutkija- ja aineistopalvelua varten. Tilastokeskuksen tietojen keräämisessä noudatetaan muutoin, mitä tilastolain (280/2004) 5 §:ssä säädetään.

32 §

Tietojen säilytysaika

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot poistetaan rekisteristä seuraavasti:

1) 7–9 ja 11 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa, 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot kertaluottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun velvollisuus maksaa luotto on lakannut;

2) 7–9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot jatkuvien luottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luottosopimus on päättynyt ja velvollisuus maksaa luotto on lakannut;

4) 12 §:ssä tarkoitettut maksuviivetiedot, kun maksuviiveen poistumista koskeva tieto on välittynyt rekisteriin, ja eräännyttämistä koskeva tieto, kun velvollisuus maksaa eräännytetty luotto on lakannut;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 30.11.2023

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

Laki

positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain (739/2022) 4 §, 5 §:n 2 momentti,
22 §:n 2 momentin 10 kohta, 24 §:n 2 momentti sekä 32 §:n 1, 2 ja 4 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

Tiedot luonnollisista henkilöistä

Positiiviseen luottotietorekisteriin on ilmoitettava tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Positiiviseen luottotietorekisteriin saa ilmoittaa myös tiedot sellaisesta luonnollisesta henkilöstä, jolla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos henkilöllä on suomalainen henkilötunnus ja luottoa myönnettäessä tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen.

5 §

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1, 2, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitetut tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä kyseisissä tiedoissa tapahtuneet muutokset.

22 §

4 §

Tiedot luonnollisista henkilöistä

Positiiviseen luottotietorekisteriin on ilmoitettava tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joilla on asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Positiiviseen luottotietorekisteriin saa ilmoittaa myös tiedot sellaisesta luonnollisesta henkilöstä, jolla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos henkilöllä on suomalainen henkilötunnus ja luottoa myönnettäessä tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen.

5 §

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1–3, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitetut tiedot niistä luonnollisista henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä kyseisissä tiedoissa tapahtuneet muutokset.

22 §

Luotonantajille luovutettavat tiedot

Luotonantajille luovutettavat tiedot

Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa seuraavat ajantasaiset luottokohtaiset tiedot:

Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa seuraavat ajantasaiset luottokohtaiset tiedot:

10) lyhennysvapaaajakson alku- ja päättymispäivä, jos jakson päättymisestä on kulunut enintään yksi vuosi;

10) lyhennysvapaaajakson alku- ja päättymispäivä *meneillään olevista ja tulevaisuuteen ajoittuvista jaksoista*;

24 §

24 §

Tietojen luovuttaminen eräille viranomaisille

Tietojen luovuttaminen eräille viranomaisille

Lisäksi Tulorekisteriyksikkö voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten.

Lisäksi Tulorekisteriyksikkö voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä *välttämättömiä* tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista *ja tilastokeskuksesta annetun lain (48/1992) 2a §:ssä tarkoitettua tutkija- ja aineistopalvelua varten. Tilastokeskuksen tietojen keräämisessä noudatetaan muutoin, mitä tilastolain (280/2004) 5 §:ssä säädetään.*

32 §

32 §

Tietojen säilytysaika

Tietojen säilytysaika

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot poistetaan rekisteristä seuraavasti:

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot poistetaan rekisteristä seuraavasti:

1) 7–9 ja 11 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa, 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot kertaluottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan maksettu;

1) 7–9 ja 11 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa, 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot kertaluottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, *kun velvollisuus maksaa luotto on lakannut*;

2) 7–9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot jatkuvien luottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luottosopimus on päättynyt;

2) 7–9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot jatkuvien luottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luottosopimus on päättynyt *ja velvollisuus maksaa luotto on lakannut*;

4) 12 §:ssä tarkoitettut maksuviivetiedot, kun maksuviiveen poistumista koskeva tieto on

4) 12 §:ssä tarkoitettut maksuviivetiedot, kun maksuviiveen poistumista koskeva tieto on

Voimassa oleva laki

välittynyt rekisteriin, ja eräännyttämistä
koskeva tieto, kun eräännytetty luotto on
kokonaisuudessaan maksettu;

Ehdotus

välittynyt rekisteriin, ja eräännyttämistä
koskeva tieto, *kun velvollisuus maksaa*
eräännytetty luotto on lakannut;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
